

29. NAUKA. WARTOŚĆ POSZCZEGÓLNYCH NAUK

I. PROSPEKT WARTOŚCI

W procesie przemian cywilizacyjnych i kulturowych mamy do czynienia z występowaniem dynamicznych zjawisk. Ich efekty nie pozostają obojętne dla każdej z dyscyplin naukowych zwłaszcza tych, których problematyka badawcza wiąże się z człowiekiem. Doświadczamy jednak, że mimo niewątpliwych osiągnięć nauki, człowiek nadal pozostaje tajemnicą, wciąż do końca nieodkrytą, nauka zaś pozostaje bezradna wobec fundamentalnych pytań.

1.1. CEL OGÓLNY

Rozwój intelektualny

1.2. CEL SZCZEGÓŁOWY

Poszukiwanie prawdy

1.3. CEL WYCHOWAWCZY

Rozwijanie talentów, sens nauki

1.4. PROPONOWANE TEMATY

- Nauka prowadzi do poznania prawdy.
- Znaczenie nauki dla całego społeczeństwa.
- Społeczny charakter nauki.

1.5. ZADANIA DLA UCZNIA, SAMOWYCHOWANIE

→ NORMY

- Nauka pomaga zrozumieć samego siebie, drugiego człowieka oraz otaczający świat.
- Nauka kształtuje osobowość.
- Postęp naukowy i techniczny świadczy o poziomie rozwoju danego społeczeństwa.

→ ZASADY

- Staram się rzetelnie przygotowywać do zajęć, korzystam ze zdobytej wiedzy.
- Uczestniczę w kołach zainteresowań, zajęciach pozalekcyjnych.
- Poszerzam wiedzę zgodnie z moimi zainteresowaniami i talentami.

1.6. ZADANIA DLA RODZICÓW

→ NORMY

- Obowiązkiem rodzica jest interesowanie się postępami dziecka w szkole.
- Rozwój nauki przyczynia się do poszanowania praw człowieka.
- Nauka wspomaga człowieka w oddziaływaniu na życie społeczne.

→ ZASADY

- Dzielę się z dzieckiem moją wiedzą i doświadczeniem.
- W miarę możliwości staram się stworzyć dziecku warunki do pogłębiania jego wiedzy.
- Dostrzegam w dziecku zdolności i talenty, wspieram je.

1.7. ZADANIA DLA SZKOŁY, WYCHOWAWCY

→ NORMY

- Na nauczycielu spoczywa odpowiedzialność za prawdę zawartą w przekazywanej wiedzy.
- Nauczanie nie jest tylko przekazywaniem wiedzy, ale także przekazywaniem wartości.
- Nauki humanistyczne (psychologia, pedagogika, socjologia, antropologia) pomagają w zrozumieniu i wychowaniu uczniów.

→ ZASADY

- Pomagam rozwijać talenty i zainteresowania uczniów.
- Stale się doksztalam, by moja wiedza była wyczerpująca.
- Pokazuję zagrożenia wynikające z niewłaściwego korzystania ze zdoby- czy wiedzy.

1.8. SPOSÓB REALIZACJI

Uczniowie, którym nauka przychodzi bez trudu, wspomagają, w ramach poza- lekcyjnych spotkań, mniej zdolnych kolegów. Zajęcia mogą odbywać się w do- mach, w warunkach bardziej kameralnych niż w szkole, przez co spotkania zyskują również wymiar integracyjny. Uczniowie, jako wolontariusze, mogą wspomagać także uczniów klas młodszych lub ze szkoły podstawowej.

1.9. OSIĄGNIĘCIA, EFEKTY

Uczniowie odpowiedzialnie podchodzą do nauki. Starają się być zawsze przy- gotowani do zajęć. Potrafią dzielić się swoją wiedzą i zdolnościami z kolegami. Rozwijają swoje kompetencje również poza szkołą, uczestnicząc w kołach zain- teresowań. Poszerzają swoje horyzonty, korzystając z oferty kulturalnej dziel- nicy, miasta, regionu.

1.10. ZAGROŻENIA

Uczniowie traktują naukę wyłącznie w kategoriach teoretycznej wiedzy szkolnej. Nie dostrzegają możliwości jej praktycznego zastosowania. Często nie pogłę- biają swojej wiedzy, nie rozwijają zainteresowań i talentów. Uczą się dla ocen, nie dostrzegając sensu i wartości nauki. Szkoła ogranicza swoją rolę jedynie do przekazywania wiedzy. Nie ma aspiracji, żeby również wychowywać i wska- zywać wartości. Rodzice nie dzielą się z dziećmi swoją wiedzą i doświadczeniem.

II. WYBRANA LITERATURA Z KOMENTARZEM**ALTERNATYWA**

*Uczony – myślą przeniknął pustynię
I skarb ukryty w głębi ujrzął jasno,
Lecz skarbu tego strzegły trzy świątynie,
Których wzrok mędrca nawet nie zadrasnął.*

*Więc zniszczył jednej polichromie złote,
Na strzepy porwał drugiej srebrne blachy,*

*Sklepienie trzeciej rozłupał kilofem,
By garść krwi suchej wygrzebać spod piachu.*

*Czy proch sprzed wieków owe gruzy splotą –
Niech skrupulatni wyliczą uczeni.
Poszukiwanie wszelki sens swój traci,
Gdy zwą szukaniem to – co jest niszczeniem.
13.2.1986*

↑ J. Kaczmarski, *Alternatywa*, w: tegoż, *Między nami. Wiersze zebrane*, red. M. Nalewski, wyd. Prószyński i S-ka, Warszawa 2017, s. 338.

KOMENTARZ

Wiersz Jacka Kaczmarskiego traktuje o problemie wartości nauki i o jej sensie. Nauka jest w stanie odpowiedzieć na wiele problemów, rozwiązać wiele tajemnic, poprawić jakość życia ludzkiego. Nauka jest niewątpliwie cennym elementem naszego życia. Jak sugeruje autor wiersza, naukowiec, prowadzący badania, powinien mieć przede wszystkim jedną, najważniejszą cechę osobowości – być człowiekiem pokornym.

III. NAUCZANIE

3.1. NAUCZANIE FILOZOFICZNE

Nauka, technologia i nowe odkrycia zmieniają człowieka, jego postawy i mentalność. Z jednej strony technologia ułatwia człowiekowi życie: przyspiesza podróże, ułatwia kontaktowanie się ze sobą, podnosi poziom i jakość życia, z drugiej strony rodzi nowe pytania natury etycznej, pojawiają się nowe problemy moralne (dotyczące klonowania, inwigilowania obywateli za pomocą urządzeń elektronicznych, cyberprzemoc itp.). Z tymi problemami człowiek musi się zmierzyć w sferze duchowej, na gruncie swojego rozumu. Interdyscyplinarną dziedziną nauki, która powstała z refleksji nad wymiarem etycznym działań biologii i medycyny jest bioetyka. Tu szczególnie widać pilną potrzebę uwzględnienia etyki w badaniach naukowych. „Prawo regulujące biomedyczne ingerencje tak w odniesieniu do człowieka jak i do środowiska naturalnego jest bezwzględnie konieczne, co nie znaczy że wystarczające do stanowienia moralnego porządku”¹.

3.2. NAUCZANIE DYDAKTYCZNE I PEDAGOGICZNE

W procesie współczesnych przemian cywilizacyjnych i kulturowych mamy do czynienia z występowaniem przeróżnych zjawisk, które przebiegają bardzo dynamicznie. Efekty tych przemian nie pozostają obojętne dla człowieka, nie są też obojętne dla wszystkich dyscyplin naukowych, których problematyka

1 B. Chyrowicz, *Metodologia bioetyki*, „Diametros” 42(2014), s. 1-29, [online:] <https://bazhum.muzhp.pl/media/files/Diametros/Diametros-r2014-t-n42/Diametros-r2014-t-n42-s1-28/Diametros-r2014-t-n42-s1-28.pdf> [dostęp: 7.03.2022].

badawcza wiąże się z człowiekiem. Podobnie jest z pedagogiką. Doświadczamy bardzo często, że mimo niewątpliwych osiągnięć naukowych w tej dziedzinie, człowiek nadal pozostaje tajemnicą, wciąż do końca nieodkrytą. Wydawałoby się, że wiemy o budowie ludzkiego organizmu absolutnie wszystko, a jednak w kwestii wychowania, prowadzenia człowieka ku dojrzałości osobowej, nauki pedagogiczne wciąż poszukują rozwiązań, teorii, badań i odkryć. Kluczowym stwierdzeniem na polu tej nauki pozostaje to, iż człowiek jest wciąż nieodkrytym łądem.

3.3. NAUCZANIE PSYCHOLOGICZNE

Odkrycia naukowe powinny prowadzić do prawdy, dobra i piękna. Ma to swoje konsekwencje dla rozwoju osobowego ludzi, jakości ich życia. Nauka, która dostrzega piękno i dobro w człowieku buduje jego godność i siłę wewnętrzną. Nauka dostrzegając i doceniając te wartości, przynosi dobre owoce człowiekowi. Staje się on zintegrowany i spójny wewnątrz. Psychologia jako nauka musi bardzo uważnie strzec zakresu swoich dociekań i kompetencji. Jako nauka o człowieku może bardzo pomóc w jego osobowym rozwoju. Zagrożenie pojawia się, gdy psychologia zaczyna rościć sobie prawo do wchodzenia w obszary, które przekraczają jej kompetencje: sfera duchowa, doświadczenia religijne, relacja z Bogiem. Są to działania nieuprawnione.

IV. NAUCZANIE RELIGIJNE

4.1. TEOLOG

Każda nauka powinna w swych odkryciach prowadzić człowieka do prawdy, dobra, piękna. Wówczas ma ona sens, prowadzi we właściwym kierunku. Co więcej, gdy człowiek dochodzi do tych trzech wartości na gruncie swoich badań w rzeczywistości odkrywa Stwórcę, który jest samym Dobrem, Pięknem i Prawdą. Człowiek ze swej natury szuka prawdy. Jego poszukiwania prowadzą nie tylko do poznania prawd częściowych, dotyczących zagadnień naukowych czy faktów. Poszukiwania ludzkie zmierzają ku głębszej prawdzie, ku prawdzie, która może człowiekowi ukazać sens życia. Poszukiwanie to zatem może osiągnąć cel jedynie w Absolucie². W tym sensie nie ma sprzeczności pomiędzy nauką a wiarą. Pytania, na które odpowiada nauka, nie są wyczerpujące. Wyczerpująco odpowiada na nie tylko wiara, prowadząc człowieka do Stwórcy.

² Por. FR 33.

4.2. NAUCZANIE PAPIESKIE

” W tej perspektywie należy dowartościować rozum, nie trzeba go jednak przeceniać. Wiedza przez niego zdobyta może bowiem być prawdziwa, ale zyskuje pełne znaczenie tylko wówczas, jeśli jej treść zostaje wpisana w szerszy kontekst wiary. „Pan kieruje krokami człowieka, jakżeby człowiek pojął własną drogę?” (Prz 20,24). Dlatego wedle Starego Testamentu wiara uwalnia rozum, ponieważ pozwala mu dotrzeć w sposób zgodny z jego własnymi zasadami do przedmiotu poznania i wpisać go w ów najwyższy porządek rzeczy, w którym wszystko zyskuje sens. Jednym słowem, człowiek przy pomocy rozumu dociera do prawdy, ponieważ oświecony przez wiarę odkrywa głęboki sens wszystkich rzeczy, a w szczególności własnego istnienia.

↑ FR 20.

” W obliczu zjawisk, które mamy przed sobą, miłość w prawdzie wymaga przede wszystkim poznania i zrozumienia, ze świadomością i poszanowaniem specyficznej kompetencji każdego poziomu wiedzy. Miłość nie jest późniejszym

dotadkiem, załącznikiem do zakończonej już pracy różnych dyscyplin, lecz prowadzi z nimi dialog od samego początku. Wymogi miłości nie sprzeciwiają się wymogom rozumu. Wiedza ludzka jest niewystarczająca, a konkluzje płynące z wiedzy nie będą nigdy wskazywać samodzielnie drogi prowadzącej do integralnego rozwoju człowieka. Trzeba zawsze iść dalej: wymaga tego miłość w prawdzie. Jednak pójście dalej nie oznacza nigdy abstrahowania od konkluzji rozumu, zaprzeczania jego wyników. Nie ma inteligencji, a potem miłości: istnieje miłość ubogacona inteligencją oraz inteligencja pełna miłości.

↑ CV 30.

4.3. PISMO ŚWIĘTE

*Mądrość jest wspaniała i nie wędnie,
ci łatwo ją dostrzegą, którzy ją miłują,
ci ją znajdą, którzy jej szukają,
uprzedza bowiem tych, co jej pragną, wpierywając się im poznać.
Kto dla niej wstanie o świcie, ten się nie natrudzi,
znajdzie ją bowiem siedzącą u drzwi swoich.
O niej rozmyślać – to szczyt roztropności,
a kto z jej powodu nie śpi, wnet się trosk pozbędzie,
sama bowiem obchodzi i szuka tych, co są jej godni,
objawia się im łaskawie na ścieżkach*

*i wychodzi naprzeciw wszystkim ich zamysłom.
Początkiem jej najprawdziwszym – pragnienie nauki,
a staranie o naukę – to miłość,
miłość zaś – to przestrzeganie jej praw,
a poszanowanie praw – to rękojmia nieśmiertelności,
nieśmiertelność zaś przybliża do Boga.
Tak więc pragnienie Mądrości wiedzie do królestwa.
Zatem jeśli wam miłe trony i berła, o władcy ludów,
czcijcie Mądrość, byście królowali na wieki.*

↑ Mdr 6,12-21.

4.4. KATECHIZM KOŚCIOŁA KATOLICKIEGO

Za pośrednictwem rozumu człowiek poznaje głos Boga, który przynagla go do „czynienia dobra, a unikania zła”. Każdy człowiek jest zobowiązany do kierowania się tym prawem, które rozbrzmiewa w sumieniu i które wypełnia się w miłości Boga i bliźniego. Życie moralne świadczy o godności osoby.

↑ KKK 1706.

V. LITERATURA

- Benedykt XVI, *Encyklika Caritas in veritate*, Wydawnictwo M, Kraków 2009.
- Chyrowicz B., *Metodologia bioetyki*, „Diametros” 42(2014), s. 1–29, [online:] <https://bazhum.muzhp.pl/media/files/Diametros/Diametros-r2014-t-n42/Diametros-r2014-t-n42-s1-28/Diametros-r2014-t-n42-s1-28.pdf> [dostęp: 7.03.2022].
- Collins H., *Czy wszyscy jesteśmy ekspertami?*, tłum. i oprac. naukowe E. Bińczyk, J. Grygieńć, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2018.
- Gross F., *Wartości, nauka i świadectwa epoki*, wyd. IFIS PAN, Warszawa 2002.
- Hajduk Z., *Nauka a wartości. Aksjologia nauki, aksjologia epistemiczna*, wyd. TN KUL, Lublin 2008.
- Houghton J., *Poszukiwanie Boga. Czy nauka może pomóc?*, tłum. A. Wójcik, wyd. W drodze, Poznań 2000.
- Ideały nauki i konflikty wartości*, red. E. Chmielecka, J. Jedlicki, A. Rychar, Wydawnictwo Instytutu Filozofii i Socjologii PAN, Szkoła Nauk Społecznych przy IFiS PAN, Warszawa 2005.
- Jan Paweł II, *Encyklika Fides et ratio*, w: tegoż, *Encykliki Ojca Świętego Jana Pawła II*, t. 2, red. S. Małysiak, Wydawnictwo Świętego Stanisława BM Archidiecezji Krakowskiej, Kraków 2005, s. 823–920.
- Kaczmarek J., *Alternatywa*, w: tegoż, *Między nami. Wiersze zebrane*, red. M. Nalewski, wyd. Prószyński i S-ka, Warszawa 2017, s. 338.
- Rapley T., *Analiza konwersacji, dyskursu i dokumentów*, tłum. A. Gąsior-Niemiec, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2013.
- Wartość nauki w społecznej świadomości. Praca zbiorowa*, red. S. Kowalewska, wyd. Zakład Narodowy im. Ossolińskich, Wrocław 1989.